

CONTRACT OP MAAT

Voorstellen voor een betere
mkb infra-aanbestedingspraktijk

Voorwoord

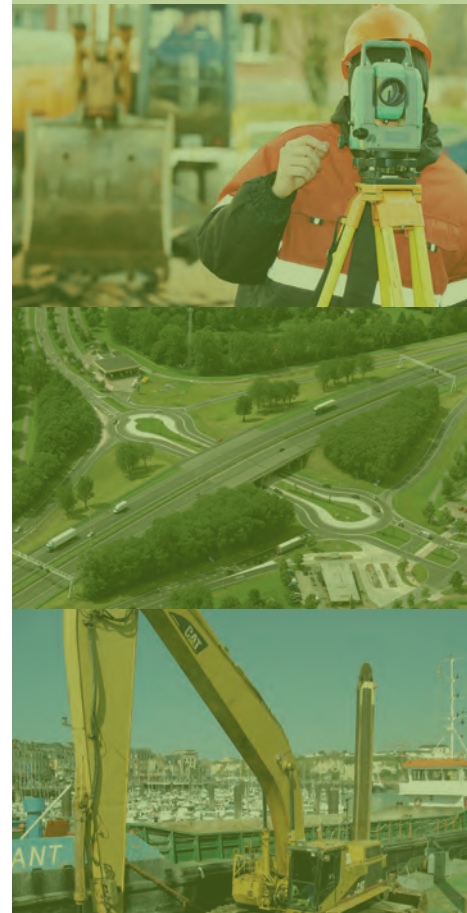
Onze ondernemers, de MKB Infraleden, zorgen ervoor dat ze op de hoogte zijn van de laatste stand der techniek. Ze investeren in nieuw materieel en leiden hun medewerkers op om elke vernieuwing soepel te kunnen invoegen en toe te passen bij de uitvoering van de werken. Dat kunnen ze zelf, daar zijn ze ondernemers voor.

Voor andere zaken waardoor ze hun ondernemersvaardigheden en hun positie als mkb'er kunnen versterken, zoeken ze steun bij het collectief, onze brancheorganisatie MKB Infra. Hier ontmoeten ze elkaar, wisselen ervaringen uit en proberen via onze club de mkb-belangen onder de aandacht te brengen van politiek, opdrachtgevers en andere betrokkenen. En ik moet zeggen, daar zijn we met z'n allen sinds de oprichting ruim tien jaren geleden, behoorlijk in geslaagd. We zorgen ervoor, dat onze thema's worden gehoord en op de agenda staan bij de voor ons belangrijke gremia. We nemen initiatieven die nieuwe wegen wijzen op weg naar meer samenwer-

king tussen opdrachtnemer en opdrachtgever. Denk maar aan de convenanten die nu overal in den lande gesloten worden.

Een heel belangrijk onderdeel van onze aandacht zijn de aanbestedingen en alles wat daarmee samenhangt. We hebben een stevige inbreng gehad bij de totstandkoming van de nieuwe Aanbestedingswet. En nu met deze nieuwe uitgave geven we onze visie op een aantal prangende zaken en ontwikkelingen rond aanbestedingen, zoals we die in de praktijk van alledag ervaren. We kennen ze allemaal: emvi-aanbestedingen, tendervergoedingen, prestatietieten en de mores rond betalingen. Met die visies gaan we de boer op. Ze zijn samengesteld door een kleine groep ondernemers uit ons midden – onze commissie Aanbestedingen – op basis van onderzoek en door raadpleging van al onze ondernemers. We presenteren met enige trots dit boekje dat we de titel 'Contract op maat, voorstellen voor een betere mkb infra-aanbestedingspraktijk' hebben meegegeven.

Daan Stuit, voorzitter MKB Infra

INHOUD EN COLOFON

Titel: Contract op maat,
Subtitel: Voorstellen voor een betere mkb infra-aanbestedingspraktijk

Uitgave: MKB Infra,
www.mkb-infra.nl,
tel: (0318) 54 49 05

Copyright © 2015 MKB Infra, Veenendaal

Commissie Aanbestedingen: Marcel Stoop,
Theo van der Kuil,
Johan Middelkamp,
Michael van de Berkt,
Gert Brunink,
Jan Haring,
Henny Peek,
Pieter Albers,
Pieter Boelhouwer en
Meriam de Koning (tevens tekstbijdrage)

Tekst en vormgeving: Arie Grevers (atotz communicatie)
Productie: Benny Lammers (lammersDTP)

**MKB
INFRA**
BRANCHEORGANISATIE

EMVI, tenzij; het kan zoveel beter

Een emvi-aanbieding is een aanbidding waarbij de opdrachtgever behalve prijstechnische aspecten ook kwalitatieve aspecten in concurrentie afweegt. De kwalitatieve criteria kunnen bijvoorbeeld liggen op het terrein van duurzaamheid, functionaliteit, omgevingsfactoren en risicomanagement. Het moet dan gaan om criteria gesteld aan de aanbidding; niet aan de aanbieder. Door emvi-criteria toe te passen, kan innovatie gestimuleerd worden. Aldus is een bijdrage te leveren aan het maatschappelijk verantwoord gunnen van werken.

Wettelijke grondslag:

Het uitgangspunt van de huidige aanbestedingswetgeving is het principe: gunnen op basis van de Economisch Meest Voordelige Inschrijving – ‘EMVI, tenzij’. Van het uitgangspunt emvi kan slechts gemotiveerd worden afgeweken. En die mogelijkheid stelt aanbestedende diensten in staat om per opdracht kritisch te bezien welk gunningcriterium passend is. Helaas gebeurt dat nog veel te weinig.

Zorg over inzet EMVI

MKB Infra onderschrijft het wettelijke vastgelegde uitgangspunt en meent dat emvi een optimaliserende rol kan spelen bij gunning en uitvoering van werken. Het schort echter nog wel eens aan een correcte inzet van emvi, waardoor ondernemers in de praktijk regelmatig op problemen stuiten. Een zorgelijke ontwikkeling, vindt MKB Infra. De praktijkproblemen hebben ondermeer betrekking op de disproportionele inzet van emvi, de almaar hoger wordende tenderkosten, de toepassing van subjectieve criteria en het gebrek aan transparantie en kennisuitwisseling. Dit leidt tot twijfel over de haalbaarheid van belangrijke doelen die aanbesteders en ondernemers bij toepassing van emvi willen realiseren, namelijk: een passende prijs/kwaliteit verhouding en gezonde concurrentie, waarbij de aanbieder zijn kennis en vaardigheden kan laten gelden.

Disproportionele inzet emvi | Stijging tenderkosten
USP heeft in opdracht van MKB Infra onderzoek gedaan naar de praktijk van het aanbesteden. Daarbij is ondermeer gekeken naar de tenderkosten. Deze blijken over de afgelopen periode met 46 procent te zijn toegenomen. Deze toename is voor een belangrijk deel te verklaren door de forse groei van het aantal emvi-aanbestedingen ten koste van de aanbestedingen, waarbij gunning plaatsvindt op basis van de laagste prijs. Als bekend, liggen de tenderkosten bij ‘emvi’ vele malen hoger dan bij ‘de laagste prijs’, doordat er ondermeer om een gedegen plan van aanpak wordt gevraagd.

In de praktijk, echter, blijkt dat emvi te pas en te onpas wordt ingezet. Emvi-criteria komen tot hun recht als er een toegevoegde waarde geleverd kan worden, waarop inschrijvers zich kunnen onderscheiden. Door de bank genomen is er echter alleen sprake van toegevoegde waarde bij de meer gecompliceerde opdrachten. Denk daarbij aan opdrachten met bijvoorbeeld hoogwaardige eisen aan het ontwerp, aan functionaliteit of aan omgevingsfactoren. Op dergelijke thema’s kan de opdrachtnemer een onderscheidende inschrijving op prijs en kwaliteit presenteren. De kwaliteitsaspecten als onderdeel van de inschrijving dienen daarbij, volgens MKB Infra, voor meer dan de helft bepalend te zijn voor de gunning.

Het verdient volgens MKB Infra aanbeveling om bij de keuze voor de wijze waarop werken in de markt gezet worden, het proportionaliteitsbeginsel (waarbij te stellen (sub)criteria zich eigenlijk moeten verhouden tot de opdracht en in geval van emvi toegevoegde waarde moeten hebben) niet uit het oog te verliezen.

Zou men het proportionaliteitsbeginsel loslaten en vrijwel alle werken ongefundeerd met emvi in de markt te zetten – ook als de meerwaarde niet goed kan worden aangetoond – dan worden onnodig hoge kosten gemaakt voor bijvoorbeeld het schrijven van uitgebreide plannen. Je bereikt dus het omgekeerde van wat de wet beoogt: doelmatigheid en

een goede prijs/kwaliteit verhouding. Dat is schadelijk voor de aanbestedende en ook schadelijk voor de mkb-ondernemer. Deze laatste haakt af, want de te maken tenderkosten staan in geen verhouding tot de opdracht en de kansen op de uitvoering van het werk.

Kennis delen

MKB Infra bepleit interactie tussen opdrachtgevende en opdrachtnemende partijen. Dat kan plaatsvinden door projectgebonden en door projectongebonden marktconsultaties. Gebruikmaking van elkaars kennis, vaardigheden, inzichten en behoeften zal zinvol gebruik van ‘emvi, tenzij’ bevorderen. MKB Infra signaleert daarbij overigens een behoefte aan voldoende vakinhoudelijke kennis bij de opdrachtgevende partij.

Transparantie / Subjectieve criteria

Wanneer weloverwogen voor emvi gekozen is, is transparantie van het gehele aanbestedingsproces volgens MKB Infra vanzelfsprekend. In de huidige

ge praktijk is er echter nog te weinig zicht op het exacte toetsingskader van de aanbidding en op de wijze waarop de ondernemer daarin kan scoren. De ondernemer blijft zitten met een vraag als: hoe kunnen binnen één en dezelfde beoordelingscommissie grote verschillen worden verklaard?

Praktijkervaringen leren, dat het antwoord op die vraag ook nog wel eens te maken heeft met de subjectiviteit van de (sub)criteria. Deze zouden eigenlijk slechts betrekking moeten hebben op de prijs/kwaliteit van de aanbidding en zodanig gesteld zijn, dat de aanbieder zijn kennis en vaardigheden optimaal kan inzetten. Maar in de praktijk spelen niet zelden de communicatieve kwaliteiten van de aanbieder een buitenproportionele rol. Deze zogenaamde ‘soft skills’ hebben niets te maken met de kwaliteit van de aanbidding. Juist herijking van criteria op basis van objectiviteit, meetbaarheid en uniformiteit verdienen in het kader van emvi-criteria de aandacht, teneinde te komen tot een gezonde en betaalbare aanbestedingspraktijk.

Conclusies en aanbevelingen

MKB Infra hecht op grond van praktijkervaringen groot belang aan een aantal randvoorwaarden bij het wettelijke criterium ‘EMVI, tenzij’. In de bijlage achterin dit boekje zijn de navolgende voorwaarden nog eens puntsgewijs opgenomen:

- Een weloverwogen keuze met durf. De wetgever heeft bepaald, dat ‘EMVI, tenzij’ uitgangspunt is bij aanbesteding van openbare werken. Dat impliceert volgens MKB Infra een deugdelijke afweging voorafgaand aan elke aanbesteding (wordt het emvi of gunning tegen de laagste prijs?). MKB Infra roept op durf te tonen om gunning op basis van laagste prijs te motiveren, als er geen aanleiding is voor emvi.
- Relevante, objectieve, eenduidige criteria. De praktijk leert, dat drie hoofdcriteria volstaan. En bij een verzoek om het opstellen van risico/kansendossiers mag er geen sprake mag zijn van oneigenlijke risicoverschuiving naar de markt.
- Een transparant emvi-proces. Dat impliceert een tijdige en volledige bekendmaking van (sub)criteria en open communicatie gedurende de gehele aanbestedingsfase tot en met de bekendmaking van de uitslag.
- Een correcte verhouding kwaliteit/prijs. De kwaliteit bepaalt voor meer dan 50% de uitslag van een aanbesteding. Afzonderlijke beoordeling van de kwaliteit gaat vooraf aan de beoordeling van de prijs. Er bestaat voldoende differentiatie in de waardering van de meerwaarde. Vermijd prijsdumping en waarborg een onafhankelijke/vakinhoudelijke beoordeling.
- Algemene eisen aan gestandaardiseerde rekenmethodiek. Leg redelijke termijnen vast voor uitwerking van de aanbidding, sta reële kostenvergoedingen toe (zie ook: de visie van MKB Infra op tendervergoeding) en handhaaf de naleving van de emvi-beloften tijdens de uitvoering.
- Open dialoog. MKB Infra staat een dialoog tussen aanbestedende diensten en ondernemers voor. Dat is zinvol op projectniveau en zeker ook op het niveau van een algemene overlegstructuur los van de aan te besteden werken.

Tendervergoeding, een must

De afgelopen jaren zijn bedrijven in toenemende mate geconfronteerd geworden met andere aanbestedingsprocedures en contractvormen. Naast traditionele bestekken conform de RAW Standaard en gunning op basis van de laagste prijs kwamen toepassing van UAV-gc, DBFM, System Engineeringsteeds meer in zwang, alsmede gunning op basis van EMVI, gebruik van Best Value Procurement (BVP) en toepassing van allerlei ladders, zoals die voor CO2.

Dit heeft in elk geval tot gevolg gehad, dat de inschrijver veel meer kosten kwijt is aan de voorbereiding van een aanbesteding; uren, die gestoken moeten worden in ontwerp, hoeveelheidbepaling, omgevingsmanagement etc. etc. Daarnaast moet de inschrijver zich regelmatig met specialistische kennis bij laten staan (door aannemen van extra personeel of externe inhuur), bijvoorbeeld om op onderdelen invulling te geven aan een plan van aanpak. Daarmee zijn de aanbestedingskosten voor opdrachtnemers de laatste jaren sterk gestegen.

Gelet op deze stijging van tenderkosten vindt MKB Infra, dat het verstrekken van een tendervergoeding nadrukkelijk op de agenda van elke aanbesteding moet staan.

Wettelijke grondslag

De Aanbestedingswet 2012 (AW) beschouwt het proportionaliteitsbeginsel als één van de belangrijke beginselen van het aanbestedingsrecht. Dit beginsel houdt kort gezegd in, dat de keuzes die aanbestedende diensten maken en de eisen en voorwaarden die zij bij een aanbesteding stellen, in redelijke verhouding dienen te staan tot de aard en omvang van de aan te besteden opdracht. Eén van de door de wetgever benoemde aspecten die in het kader van de proportionaliteit moet worden afgewogen betreft: *een vergoeding voor hoge kosten van een inschrijving* (zie o.a. art. 1.10/1.13 AW onder 2 sub g). De aanbestedende diensten zijn verplicht de Gids

Proportionaliteit toe te passen. Hierin is conform voorschrift 3.8 de vergoeding van een deel van de kosten geregeld: *De aanbestedende dienst biedt een vergoeding aan wanneer een gedeelte van de te plaatsen opdracht moet worden uitgevoerd om de inschrijving te kunnen indienen (...). Wanneer het onvermijdelijk is dat er verhoudingsgewijs aanzienlijke kosten per inschrijving gemaakt moeten worden, is het proportioneel om aan een inschrijver daarvoor een vergoeding te geven.*

MKB Infra is echter van mening, dat uit proportionaliteitsoogpunt bij elke aanbesteding een zorgvuldige afweging over de vergoeding van hoge kosten van inschrijving gemaakt moet worden, waarbij uniformiteit in het bijzonder gewenst is.

Uitgangspunten voor de vergoeding

Op basis van bovenstaande probleemstelling is MKB Infra voor de huidige aanbestedingspraktijk van mening, dat:

- al vanaf 2 inschrijvingen vergoeding verdedigbaar is;
- de vergoeding (o.a. met het oog op prijsdumping) gebaseerd zou moeten worden op het gemiddelde van de inschrijfsommen;
- gekeken moet worden naar de rangorde van laagste inschrijvers bij gunningcriterium laagste prijs, dan wel naar de rangorde in beste emvi-scores;
- het aantal uit te keren vergoedingen voor onderhandse procedures tot en met maximaal de 5e inschrijver loopt en bij openbare procedures op maximaal de 7e inschrijver gesteld zou kunnen worden.

Los van het bovenstaande kan nog een andere actie van MKB Infra worden vermeld:

- Bij de prijsuitreiking van de MKB Infra Award heeft de jury ook gelet op het verstrekken van tendervergoedingen. Eén van de winnaars van dit jaar, de gemeente Tilburg, kan daarbij als positief voorbeeld worden aangehaald.

Elke opdrachtgever zal per opdracht een zorgvuldige afweging moeten maken welke contractvorm en welke wijze van aanbesteding het beste bij de opdracht past. De kosten voor tendervergoedingen dienen in het budget van de opdrachtgever begrepen te zijn, hetzij voor eigen benutting, dan wel voor uitkering aan inschrijvers als de activiteiten worden verschoven naar de markt. .

Tabel vergoeding

Hiernaast is een (concept) tabel opgenomen die de hoogte van de tendervergoeding weergeeft. De tendervergoeding in deze tabel is weergegeven als percentage van het gemiddelde van de inschrijfsommen. MKB Infra pleit voor uniforme toepassing in de markt.

Grootte-klasse (in euro's)	Tabel A in%	Tabel B in%	Tabel C in%
van 0 tot 200.00	1,5	2	nvt
van 200.000 tot 500.000	1	1,6	nvt
van 500.000 tot 1.000.000	0,6	1,2	nvt
van 1.000.000 tot 2.000.000	0,4	0,8	1,5
van 2.000.000 tot 5.000.000	0,3	0,6	1,2
boven 5.000.000	0,3	0,6	0,9
Geen vergoeding voor aanbestedingen conform de Standaard RAW op basis van de laagste prijs.			

Tabel A = Emvi aanbestedingen
Tabel B = UAV-GC en DC aanbestedingen
Tabel C = BVP aanbestedingen (boven de 1.000.000)

Voorwaarden voor uitkering

MKB Infra vindt, dat de volgend voorwaarden verbonden dienen te worden aan de uitkering van een tendervergoeding:

- De basis voor de hoogte van de tendervergoeding is de gemiddelde inschrijfprijs.
- De laagste inschrijver of de inschrijver met de beste emvi-score ontvangt geen tendervergoeding.
- Bij onderhandse aanbestedingen wordt de tendervergoeding toegekend aan de inschrijvers met ranking twee tot en met vijf.
- Bij openbare aanbestedingen wordt de tendervergoeding toegekend aan de zes inschrijvers met ranking twee tot en met zeven.
- De tendervergoeding wordt niet toegekend als het werk door toedoen van de inschrijvers niet wordt opgedragen.
- Indien de aanbesteding bestaat uit meerdere varianten (zoals D&C en emvi) zal de vergoeding niet gesaldeerd worden. De tabel met de hoogste rekenvergoeding zal gehanteerd worden.
- Intellectueel eigendom blijft bij de inschrijver. Het toepassen van een rekenvergoeding wordt gehanteerd om een deel van de extra kosten te vergoeden die een inschrijver moet maken ten opzichte van een standaard bestek.

Conclusies en aanbevelingen

- Gelet op de stijging van tenderkosten vindt MKB Infra, dat het verstrekken van een tendervergoeding nadrukkelijk op de agenda van elke aanbesteding moet staan.
- MKB Infra is van mening, dat uit proportionaliteitsoogpunt bij elke aanbesteding een zorgvuldige afweging over de vergoeding van hoge aanbiedingskosten gemaakt moet worden, waarbij uniformiteit in het bijzonder gewenst is.
- Uniformiteit wordt bevorderd door hanteren van een vaste tabel voor vergoeding en vaste voorwaarden voor uitkering. MKB Infra beveelt gebruik van de door haar opgestelde tabel met voorwaarden daarbij van harte aan.

Prestatiemeten op mkb-maat

Overheids- en semi-overheidsopdrachtgevers willen prestaties gaan meten van opdrachtneemers en de resultaten betrekken in de afweging welke bedrijven ze bij een volgende aanbesteding uitnodigen. Past performance noemen zij dat. MKB Infra spreekt liever over Prestatiemeten, lees: het beoordelen van de wijze waarop het project verloopt. Daarmee is bedoeld: de wederzijdse prestatiebeoordeling door opdrachtgever en opdrachtnemer op gezette tijden gedurende de gehele contractfase. Juist die tweezijdige en open dialoog over elkaars prestaties leidt volgens de brancheorganisatie tot verbetering van de onderlinge samenwerking en dat komt de technische en procesmatige kwaliteit ten goede.

Wettelijke grondslag

De Europese aanbestedingsrichtlijn, die nog in nationale wetgeving geïmplementeerd moet worden, ziet past performance in restrictieve zin. Dus als maatregel die de opdrachtgever de mogelijkheid biedt om onder strikte voorwaarden de opdrachtnemer die slecht gepresteerd heeft – en dan moet er al sprake zijn van een ernstige fout – uit te sluiten van deelname aan een aanbesteding.

Het middel past performance is volgens de richtlijn een uitsluitingsgrond. De praktijk laat echter zien, dat opdrachtgevers bij onderhandse aanbestedingen hun selectie mede motiveren op grond van geleverde prestaties in het verleden. Maar hoe zit het dan met de objectiviteit, de meetbaarheid, toetsbaarheid en dergelijke? Vragen die tot discussie kunnen leiden. Volgens MKB Infra kan prestatiemeten een middel zijn om de kwaliteit te verbeteren van de geleverde functionele prestatie dan wel technische oplossing en de kwaliteit in de samenwerking, alswel in de professionalisering van beide partijen. Mits voldaan is aan een aantal randvoorwaarden. Als dat het geval is zou pres-

tatiemeten ondermeer een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de reductie van de faalkosten.

Randvoorwaarden

In zijn algemeenheid heeft MKB Infra zich altijd laten kennen als een pleitbezorger van initiatieven die de kwaliteit van processen, procedures, samenwerking en functionaliteit van het eindproduct kunnen verbeteren. Dat geldt in het bijzonder voor de aanbestedingspraktijk. MKB Infra staat niet afwijzend tegenover prestatiemeten. De branchevereniging ziet het middel echter in de context van een goede samenwerking die door prestatiemeten verder verbeterd kan worden om de kwaliteit van het eindproduct te optimaliseren. Aan de basis van een goede samenwerking in de contractfase ligt het vanzelfsprekende uitgangspunt: een eenduidige uitvraag. Onduidelijkheid in de uitvraag kan prestatiemeting van meet af aan frustreren. De randvoorwaarden die MKB Infra essentieel acht zijn de volgende: wederkerigheid in het prestatiemeetstelsel, uniforme eisen aan prestaties, SMART en consistente toepassing van prestatiemeten, zorgvuldige meting vindt plaats in dialoog tussen opdrachtgever en -nemer, transparantie en vertrouwelijke behandeling van de meetgegevens – deze gegevens zijn slechts voor intern gebruik en dus niet beschikbaar voor een externe databank.

Voorts zal de meting van de prestatie niet beperkt moeten worden tot de processen en procedures, zoals: het nakomen van contractuele verplichtingen, planning en looptijden enerzijds en de persoonlijke houding en het gedrag anderzijds; maar ook moeten gaan over de geleverde functionele prestatie en de kwaliteit van de aangedragen technische oplossing.

Eenzijdige past performance achterhaald

MKB Infra hecht in het bijzonder aan de wederzijdse prestatiebeoordeling door opdrachtgever en opdrachtnemer op gezette tijden gedurende de gehele contractfase. Juist die open dialoog over el-

kaars prestaties leidt volgens de brancheorganisatie tot verbetering van de onderlinge samenwerking en dat komt de technische en procesmatige kwaliteit ten goede.

Het is weinig zinvol en eerder contraproductief als – enigszins gechargeerd – de opdrachtgever eenzijdig de prestaties van een opdrachtnemer gedurende de contractperiode meet door lijstjes af te vinken, indrukken te noteren of een formulier in te vullen om vervolgens deze verzamelde gegevens tot één van de maatstaven te promoveren bij de voorselectie van bedrijven voor een volgend werk. Een overbodige en vooral ook subjectieve exercitie, vindt MKB Infra. Temeer, doordat er anno 2015 vele instrumenten bestaan, waarmee de opdrachtgever vooraf een vrij nauwkeurig beeld kan krijgen over de capacitei-

ten van de potentiële opdrachtnemer qua techniek, mankracht, financiële draagkracht, communicatieve vaardigheid, enz. Denk daarbij bijvoorbeeld aan bedrijfsvisitatie en de vele certificaten die ondermeer kwaliteit, veiligheid, duurzaamheid en het mvo-gehalte borgen en garanderen. Kortom: de opdrachtgever beschikt al over vele toetsingsmiddelen, die uitsluiten dat het werk wordt uitgevoerd door een niet-capabele onderneming. Het gaat volgens MKB Infra bij prestatiemeten juist om het verbeteren en professionaliseren van de samenwerking. Verdere verbetering van processen, functionaliteit en technische kwaliteit van het eindproduct door prestatiemeten is dus vooral te bereiken, als er sprake is van wederkerigheid en een open dialoog.

Conclusies en aanbevelingen

MKB Infra staat niet afwijzend tegenover prestatiemeting, maar daarbij wil de brancheorganisatie graag in overleg treden over de volgende randvoorwaarden:

- Startpunt is partnerschap. Het principe van hoor en wederhoor dient te worden geëerbiedigd. Opdrachtgever en opdrachtnemer beïnvloeden elkaars prestatie immers. Het uitgangspunt bij prestatiebeoordeling is wederkerigheid op basis van dialoog, transparantie en vertrouwelijkheid.
- Prestatiemeting behoort een uniform systeem te zijn, dat consistent wordt toegepast en bovendien SMART is. Dat wil zeggen, dat de doelstellingen eenvoudig en eenduidig zijn geformuleerd, gemakkelijk te controleren zijn en ook acceptabel zijn voor alle betrokken partijen. SMART is immers de afkorting voor Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdsgebonden.
- Vooraf, in de precontractuele fase, moet bekend zijn, waarop partijen elkaar beoordelen (houding, gedrag, kwaliteit e.d.) en welke functionarissen de beoordeling zullen uitvoeren.
- De continuïteit van de bezetting is een belangrijke voorwaarde voor een constructieve dialoog over prestatiemeting. Het is dus van belang dat gedurende de contractperiode bij alle partijen die betrokken zijn bij de prestatiemeting, telkens dezelfde mensen aan tafel zitten. Personele wisselingen kunnen de voortgang frustreren. In dit opzicht is een adequate vastlegging en archivering van de afspraken eveneens essentieel.
- Er moet ruimte zijn voor periodiek overleg gedurende de looptijd van het contract om – waar mogelijk – tussentijdse verbeteringen door te voeren.
- Zorg voor deskundigheid, zorgvuldigheid, objectiviteit en verantwoordelijkheid van degenen die de beoordelingen verrichten.
- De opdrachtgever gebruikt zijn gegevens omtrent prestatiemeten slechts intern na akkoordverklaring door de opdrachtnemer. De gegevens zijn niet beschikbaar voor een openbare database gericht op selectie van opdrachtnemers.

Ten slotte roept MKB Infra vertegenwoordigers van opdrachtgevers en opdrachtnemers op constructief mee te denken over optimalisering van een systematiek voor functioneel prestatiemeten, met als doel het verbeteren en professionaliseren van de onderlinge samenwerking en daarmee reductie van faalkosten in de totale keten te bewerkstelligen.

Omwenteling betalingsgedrag noodzaak

De huidige betalingspraktijk van mkb-ondernemers in de gww-sector is er één van eindeloze voorfinanciering. De regels zijn op zich fatsoenlijk en moeten vanzelfsprekend worden nageleefd, maar ze zijn eigenlijk niet meer van deze tijd.

Daar moet volgens de brancheorganisatie dringend wat aan gedaan worden. Een eerste aanzet daartoe is al gegeven door de publicatie van een manifest over het thema. In deze brochure geeft MKB Infra wederom een signaal af ten einde een kanteling te weeg te brengen in het denken over betalingen.

Wettelijke grondslag

In de Aanbestedingswetgeving zijn proportionaliteitseisen over zekerheidsstellingen opgenomen. Het Burgerlijk recht noemt geregleerde betalingstermijnen. En dan gelden er nog de standaardvoorwaarden in de infra (UAV/UAVgc), die in principe verplicht zijn voor uitvoering van werk. Ze bevatten op zich een keurige regeling over goedkeuring en betaalbaarstelling van verrichte werkzaamheden.

Op dit moment vindt MKB Infra dat alle partijen de bestaande regels moet naleven. En verder steunt de brancheorganisatie het voorstel om de Autoriteit Consument & Markt (ACM) boetes te laten opleggen bij overschrijding van betalingstermijnen. Maar, daarmee zijn de problemen die het mkb in z'n algemeenheid in de betalings- en financieringspraktijk ondervindt, nog niet van tafel.

Staande praktijk

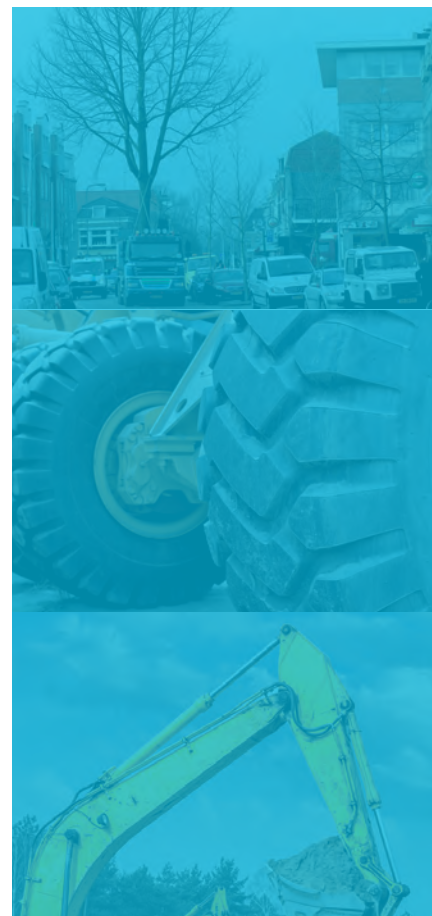
Wil je in aanmerking komen voor een opdracht van overheids- en semi-overheidsinstanties, dan zul je over aanzienlijke financiële reserves moeten beschikken of snel en gemakkelijk aan krediet moeten kunnen komen. Waarom? Omdat de infra-aannemer conform de wettelijke regels gehouden is de

kosten van het werk ten minste vier weken voor te financieren. Zo gaat dat al sinds mensenheugenis en eigenlijk wordt het tijd de betalingsafspraken eens opnieuw tegen het licht te houden met de vraag of ze nog wenselijk en van deze tijd zijn. Want het is een branchespecifieke regeling, die los staat van wat er in de samenleving gebruikelijk wordt geacht. Past dat nog wel in een tijd, waarin de samenwerking tussen opdrachtgever en –nemer meer en meer gekenmerkt wordt door vertrouwen op basis van transparantie?

Een terechte vraag vindt MKB Infra. Temeer, omdat de praktijk leert, dat de bestaande betalingsafspraken gepaard gaan met verschijnselen die verre van wenselijk zijn. Dat is het best te illustreren aan de hand van een voorbeeld. De uitvoerende partij mag na vier weken een factuur aanbieden over het daadwerkelijk verrichte werk in die periode. Kosten die de aannemer voorafgaande aan het werk maakt met inkoop materialen, zekerheidsstelling en dergelijke vallen daar niet onder. Dat is de betalingsafpraak. Als die factuur met een beetje geluk binnen veertien dagen wordt goedgekeurd door de opdrachtgevende instantie, heeft de ondernemer op z'n vroegst tien weken na aanvang van het werk zijn eerste geld binnen. Maar als er nog enige discussie is over de rekening, kan dat zomaar nog eens vier weken duren, voordat het geld op de rekening staat. Terwijl voor hem de volgende periode van vier weken voorfinanciering onmiddellijk begint, nadat de eerste termijn van vier weken is verstreken. Kortom: alleen hier al een 'gestapelde' voorfinanciering. De facto kom je dan op een voorfinancieringstermijn van drie maanden en langer. Dat geldt met name voor werken uitgevoerd onder raw-bestekken.

Voorfinanciering is schadelijk

MKB Infra vindt om een viertal hoofdredenen dat voorfinanciering de economische positie van haar leden aantast.

1. Dure leningen

De meeste mkb-ondernemers in de infra beschikken niet over grote financiële reserves. Zeker niet nu er in de afgelopen crisisjaren fors is ingeteerd op het vermogen. Men is dus aangewezen op kredieten van banken. En die zijn zeer terughoudend onder verwijzing naar de afspraken van het Basel III-akkoord, waarin de regels voor financiële instellingen na de bankencrisis behoorlijk zijn aangescherpt. Bovendien rekenen die banken met rentepercentages die fors hoger zijn, dan de percentages die men in de markt berekent.

2. Voorschot van opdrachtgever is goedkoper

Het is goedkoper als de opdrachtgevende overheid een voorschot verstrekt in plaats van voorfinanciering door het uitvoerende bedrijf te verlangen. Een voorschot verstrekken betekent dus: meerverantwoord omgaan met belastinggelden. Dat is simpel aan te tonen in een rekenvoorbeeld.

Bij een werk van 500.000 euro betaalt de infra-mkb'er ongeveer 5.500 euro aan rente over de voorfinanciering. Voor een gemeente zouden die kosten uitkomen op 1.700 euro, doordat deze goedkoper kan lenen. Dat is bij benadering een verschil van 3.800 euro.

Voor een aannemer met een omzet van 20 miljoen op jaarbasis, kan dit een besparing opleveren van ruim 150.000 euro, waardoor de solvabiliteitsratio stijgt met ongeveer tien procent. Bank kan daarop de kredieten in de bouwruimte bijstellen en dat heeft weer een positief effect op het eigen balanstotaal.

3. Voorfinanciering beperkt slagkracht mkb

De 'gestapelde' voorfinanciering van projecten en een buitenproportionele bankgarantie-eis gaan ten koste van de liquiditeit en kredietruimte van een onderneming. Bovendien heeft, nog voordat het werk gegund is, de aannemer bij emvi-aanbeste-

Conclusies en aanbevelingen

De huidige voorfinanciering in de Infra is niet langer van deze tijd en behoeft aanpassing. MKB Infra beoogt een omwenteling in het denken over het betalingsverkeer in de gww en geeft daarbij de volgende aanbevelingen mee.

- Vermijd dubbele zekerheidsstelling. In de Gids Proportionaliteit is vastgelegd, dat een aanbestedende dienst slechts zekerheidsstelling mag eisen, die samenhangt met het afdekken van risico's bij de uitvoering van het betreffende werk. Mocht er al sprake zijn van een bankgarantie dan mag deze maximaal 5% van de aanneemsom bedragen. Het is onacceptabel dat de aanbesteder behalve een zekerheidsstelling via een bankgarantie daar bovenop – bij wijze van extra zekerheidsstelling – betalingen inhoudt. Ten slotte: onderzoek alternatieven die toegevoegde waarde kunnen bieden voor de sector, zoals verzekerde garanties.
- MKB Infra roept alle betrokken partijen op na te denken over een betalingsregeling die meer in overeenstemming is met wat gebruikelijk is in de samenleving.
- Het is wenselijk, dat de opdrachtnemer bij aanvang van een project beschikt over tien procent van de aanneemsom. Daarmee kan hij de aanloopkosten betalen. Het bedrag van deze aanbetaling wordt – gelijkelijk verdeeld – in mindering gebracht op de bedragen van de overige betalingstermijnen.
- De aannemer die voor overheidsopdrachten tenderkosten maakt, heeft recht op een reële vergoeding voor deze activiteiten. De vergoeding wordt betaald in het offertestadium. (Zie ook het hoofdstuk over tenderkostenvergoeding.)
- Tijdens de eerste projectvergadering committeren alle partijen zich aan een zogeheten betalingsschema gebaseerd op de planning van het project, waarbij facturering standaard vier weken vooruitloopt op de oplevering van het betreffende onderdeel. Dit behoort tot de standaardprocedure; niet alleen bij werk onder geïntegreerde contracten, ook bij werk conform een raw-bestek.

dingen al fors geïnvesteerd in de ontwikkeling van een plan van aanpak zonder daarvoor een noemenswaardige tendervergoeding te ontvangen.

4. Hele keten gebukt onder voorfinancieringsregeling

Voorfinanciering of uitgestelde betaling heeft gevolgen voor de gehele keten. Voorfinancieren betekent in de praktijk van de hoofdaannemer, dat hij slechts dat betaalt, wat absoluut geen uitstel kan lijden. Wie maar enigszins uitstel kan lijden, krijgt pas zijn geld als de opdrachtgever de rekening heeft voldaan. Dus vele bedrijven in de keten gaan onvermijdelijk gebukt onder een voorfinancieringsregeling.

Direct aan de slag

Als gezegd gaat het hier om eerste aanzetten voor een kanteling in het denken over het betalingsverkeer bij infra-projecten. ***Welke opdrachtgever durft in overleg met MKB Infra alvast een pilot aan?*** Vooruitlopend op de verandering kunnen al de nodige stappen worden gezet.

Denk aan:

- proportionalisering van de eisen rond het betalingsverkeer;
- vermijden van tijd- en energievergende discussies over de inhoud en de bedragen van de termijnrekeningen;
- drastische inkorting van de betalingsrouting en directe betaling van de factuur.

Bijlage bij visie op EMVI, tenzij

1. Overwogen toepassing EMVI:

- Deugdelijke afweging EMVI, tenzij: voldoende onderscheidend vermogen voor toegevoegde waarde.

2. Juiste criteria:

- Emvi-criteria: relevant; beperkt tot max 3 hoofdcriteria; objectief/eenduidig/meetbaar;
- Met emvi (kansen/risicodossier): geen oneigenlijke risicoverschuiving naar de markt.

3. Transparantie EMVI-proces:

- Transparant proces: van volledige bekendmaking (subcriteria), naar open communicatie tijdens aanbestedingsfase tot en met bekendmaking uitslag;

4. Correcte verhouding kwaliteit/prijs:

- Kwaliteit voor meer dan 50% meewegen;
- Gescheiden beoordeling kwaliteit (stap 1) en prijs (stap 2);
- Voldoende differentiatie in waardering meerwaarde;
- Prijsdumping tegengaan;
- Onafhankelijkheid/vakinhoudelijke beoordeling waarborgen.

5. Algemene vereisten:

- Gestandaardiseerde rekenmethodiek;
- Redelijke termijnen voor uitwerking aanbieding met reële kostenvergoeding;
- Handhaving/naleving EMVI-beloften.

De commissie Aanbestedingen van MKB Infra heeft zich gebogen over een aantal prangende zaken in de bestaande aanbestedingspraktijk die het functioneren van een gezond mkb in de infra-sector in de weg staan. De bevindingen van de commissie zijn in dit boekje ondergebracht in een viertal thema's: emvi-aanbestedingen, tendervergoedingen, prestatietieten en de mores rond betalingen.

Emvi aanbestedingen

De wetgever heeft bepaald, dat 'EMVI, tenzij' uitgangspunt is bij aanbesteding van openbare werken. Dat impliceert volgens MKB Infra een deugdelijke afweging voorafgaand aan elke aanbesteding (wordt het emvi of gunning tegen de laagste prijs?). Een keuze voor emvi houdt ondermeer in, dat aanbieders zich onderscheiden kunnen op toegevoegde waarde.

Tendervergoedingen

Al bij twee inschrijvers is een tendervergoeding verdedigbaar. De vergoeding zou gebaseerd moeten zijn op het gemiddelde van de inschrijfsommen.

Prestatietieten

Het uitgangspunt bij prestatiebeoordeling is tweezijdigheid op basis van dialoog, transparantie en vertrouwelijkheid.

Betalingen

De 'gestapelde' voorfinanciering van projecten en een buitenproportionele bankgarantie-eis gaan ten koste van de liquiditeit en kredietruimte van een onderneming.

**MKB
INFRA**
BRANCHEORGANISATIE

